

СТАНОВИЩЕ

От проф. Иван Маразов, д.н.

за дисертация за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“
на МАРИНА ПЕРСЕНГИЕВА

Научен ръководител:

Доц. д-р Оксана Минаева

ОБРАЗНА СИМВОЛИКА

В ПОДОВАТА МОЗАЕЧНА УКРАСА ОТ РАННОХРИСТИЯНСКИТЕ БАЗИЛИКИ НА БАЛКАНИТЕ

Представеният труд се състои от три части: две текстови части (текст и каталог) с принадлежащите към тях редица приложения и албум. Няма да бъде преувеличено, ако се каже, че структурата следва класическия модел, използван от утвърдените школи в областта на античното и византийското изкуство, следван и в най-добрите трудове на българските учени.

Първата текстова част на дисертацията е посветена на подробно, системно и постъпателно изложение на аспектите на разработваната теза и включва увод, четири глави и заключение. Към първата част са приложени библиография, списък на съкращенията, списък на античните селища, списък на илюстрациите в текста, списък на илюстрациите в каталога, списък на илюстрациите в албума с обем от 342 стр.

Втората текстова част – Каталог на избрани раннохристиянски паметници с мозайки от късноантичните Балкани – включва план и текстовата част на самия каталог, която разглежда 127 паметника от 16 антични провинции на Балканите, едно доста обширно представяне на огромния географски диапазон на разпространението на паметниците, с обем от 234 стр.

Албумът включва 301 илюстрации на подови мозайки, и допълнителни изображения от стенни мозайки, стенописи, както и релефи и литургични съдове от раннохристиянския период, привлечени като сравнителен материал.

Безспорно темата за раннохристиянските мозайки е предизвиквала голям интерес в науката още от зората на първите разкрития в библейските земи, но също така като техника и образи и на античните паметници от Гърция и Средиземноморието, назад до появата и историята на тази техника в Микена, Древен Египет и Мала Азия. В този смисъл отправните насоки към изучаването на този голям дял от творческото наследство на миналите епохи е изключително разнообразен и от гледна точка на географска локализация, историческа периодизация, тематичен анализ и от гледна точка на методологическите рамки на класическите и новите научни трудове на изкуствознанието, историята, археологията, епиграфиката и др. В този план заявката в избраната от докторантката тема е твърде амбициозна и трудна за изпълнение дори от голям колектив. Благодарение на дълготрайния си интерес и многократните пътувания и запознанство с паметниците на място, докторантката е съумяла да осмисли проученото от нея в литературата. Съществуването на един сериозен труд като този на R. Pillinger, A. Lirsch, V. Popova, *Corpus Der Spatantiken Und Fruhchristlichen Mosaiken Bulgariens*, Verlag der ÖAW, 2016 е само една от много публикации, които засягат тази тема в чуждестранната и българската науки, които докторантката е щудирала основно и използвала в интерпретацията на символния език на раннохристиянските подови мозайки.

Дисертацията носи комплексен характер. Използват се методите на сравнително-съпоставителното и иконографско изследване на изкуствоведската наука като първенстващи в общата методологическа рамка при разработването на проблематиката. В аналитичния и семантичен анализ на образната символика и език на раннохристиянската мозайка, освен връзката с литургийната практика, до известна степен се прилагат и методи присъщи на херменевтиката, което позволява да се конкретизира не само явлението, но и неговия социален и идеологически контекст (визира се тук интерпретацията на скритото послание и мистериалната основа на раннохристиянските визуални и епиграфски знаци).

В хронологическия диапазон на изследването е проследено иконографско-стиловото развитие през целия период, 313 г.-началото на VII век, като се фиксира краят на подовото мозаично изкуство във връзка с военните и политическите събития, и отражението им върху изкуството и културата на Балканите.

Подробно и комплексно е проследена връзката между изображенията и литургията: в пространствената символика на архитектурната среда, с осите на движение на клира и енорияшите; в словесните съпровождащите цитати от Стария и

Новия Завет, включни в литургичните действия; в местата на разположение на най-важните символи, както и в тяхното синергично взаимодействие. По този начин се разкрива функционирането на изображението в контекста на ритуала.

Разкрити са взаимните влияния между стенописите, стенните и подовите мозайки през разглеждания период по отношение на цялото развитие на раннохристиянската култура и изкуство. Направен е подробен анализ и описание на литургичните предмети, присъстващи в мозаичните композиции на Балканите: съдове за вино, хляб, поднос за Евхаристиен хляб, както и техните символни проекции - риба, надпис Ихтис, съд за миро и др. Демонстрирана е иконографията и трактовката на самите реални литургични съдове и техните изображения в подовите мозайки съдове. Детайлно е развита е темата за *Изворът на Живота* и *Лозницата*, както и допълваща и пространна типология на тези две основни сцени, като са открити и нови смесени типове.

Като принос може да се изтъкне и широкия ареал на художествените влияния от Рим и Италия, Константинопол, Мала Азия и Предна Азия и работата на отделните ателиета на Балканите.

Като имам предвид широкия обхват на темата, доброто познаване на паметниците и литературата за тях, точните анализи и приносните изводи, си позволявам да препоръчам на уважаваното жури **да присъди** на Марина Персенгиева образователна и научна степен „Доктор“.

03.10.2021

София

С уважение:

(проф. Иван Маразов, д.н.)